

Beantwoording van de 7 vragen uit het Integraal afwegingskader voor beleid en regelgeving (IAK)

1. Wat is de aanleiding?

Het kabinet acht het passend de kernbeginselen democratie en rechtsstaat, tezamen met de grondrechten (nader) in de Grondwet te expliciteren. Het kabinet heeft per brief van 27 juni 2014 de Eerste Kamer en de Tweede Kamer geïnformeerd over het voornemen een Grondwetswijzigingsvoorstel in te dienen, dat luidt: 'De Grondwet waarborgt de democratie, de rechtsstaat en de grondrechten'. Dit voornemen heeft het kabinet geformuleerd in reactie op verzoeken uit de Eerste Kamer die onder meer gevolgd zijn op het advies van de staatscommissie Grondwet.

2. Wie zijn betrokken?

- Burgers
- Politieke actoren
- Wetenschappers, met name op het terrein van staatsrecht en mensenrechten
- Consultatiepartners, zoals het College voor de rechten van de mens
- Geïnteresseerden werkzaam op het terrein van wetgeving en rechtspraak
- Departementen

3. Wat is het probleem?

De democratie en de rechtsstaat liggen als kernbeginselen tezamen met de grondrechten ten grondslag aan onze Grondwet. Zij zijn gerijpt in een constitutioneel bestel dat zich in de loop van de tijd heeft ontwikkeld en in de Grondwet op samenhangende wijze zijn neerslag heeft gekregen. Toch worden de kernbeginselen niet expliciet genoemd in de Grondwet, evenmin als de waarborgfunctie die de Grondwet heeft ten aanzien van deze kernbeginselen en de grondrechten. In de internationale rechtsorde en in verschillende nationale rechtsordes is dat wel het geval. Daar worden de democratie, de rechtsstaat en de grondrechten vaak expliciet genoemd – en daarmee expliciet gewaarborgd – in een constituerend document. Met het wetsvoorstel wordt ook in de Nederlandse Grondwet expliciet opgenomen dat de Grondwet de kernbeginselen van democratie, rechtsstaat en grondrechten waarborgt.

4. Wat is het doel?

Het doel van het wetsvoorstel is de kernbeginselen democratie en rechtsstaat, tezamen met de grondrechten, in onze Grondwet vast te leggen. In verschillende internationale verdragen en in nationale constituties is de drieslag democratie, rechtsstaat en grondrechten opgenomen. Het wetsvoorstel sluit aan bij deze internationale situatie. Het wetsvoorstel legt met het toevoegen van een algemene bepaling tevens de waarborgfunctie van de Grondwet voor de democratie, de rechtsstaat en de grondrechten vast. De algemene bepaling geeft de contouren aan waarbinnen de Grondwet gelezen en begrepen dient te worden.

5. Wat rechtvaardigt overheidsinterventie?

De Nederlandse Grondwet kent momenteel – in tegenstelling tot de constituties van veel andere landen en verschillende internationale verdragen – geen expliciete verwijzing naar de democratie, de rechtsstaat en de grondrechten. De Eerste Kamer heeft bij herhaling haar wens voor het opnemen van een algemene bepaling geuit, in navolging van het advies van de staatscommissie Grondwet.

6. Wat is het beste instrument?

Een bepaling die de waarborgfunctie voor de democratie, de rechtsstaat en de grondrechten expliciteert, hoort in de Grondwet thuis. Een Wetsvoorstel tot wijziging van de Grondwet is dan het beste instrument.

7. Wat zijn de gevolgen voor burgers, bedrijven, overheid en milieu?

In ons huidige staatsbestel kunnen de democratie, de rechtsstaat en de grondrechten ook nu reeds als grondvesten van onze staat beschouwd worden. Door deze grondvesten uitdrukkelijk te benoemen in de Grondwet en daarbij ook aan te geven dat de Grondwet ze waarborgt, wordt bij lezing van de Grondwet vanaf het begin voor burgers en overheid het belang van de Grondwet en van de te waarborgen beginselen van democratie en rechtsstaat, tezamen met de grondrechten duidelijk.